บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาชุมชนเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2504 – พ.ศ. 2539 เป็นการพัฒนาที่เน้นภาคอุตสาหกรรม เป็นแนวทางการพัฒนาหลักของประเทศ อยู่บนฐานความเชื่อที่ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทของประเทศยังล้าหลัง ด้อยการศึกษา ขาดจิตสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่น มีฐานะยากจน และขาดแคลนปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ จนมีคำกล่าว "โง่ จน เจ็บ" ภาครัฐจึงผลักดันนโยบายและทรัพยากรตั้งแต่ทิศทางการพัฒนา วิธีการทำงาน ความรู้ การบริหารจัดการ ฯลฯ เข้าไปสู่ชุมชนในลักษณะของการพัฒนาจากบนลงสู่ล่าง (Top-Down) ทั้งที่ในความเป็นจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทเป็นผู้มีความคิด มีความรู้ มีประสบการณ์ มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน และสามารถพึ่งตนเองได้แล้วในระดับหนึ่ง การพัฒนาชุมชนตามแนวทางของรัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 จึงมิอาจตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริงของชุมชนได้หลายครั้งหลายคราวที่พบว่าการพัฒนาชุมชนที่ภาครัฐเป็นผู้คิดแทนและกำหนดทิศทางไว้แล้วนั้นเป็นไปอย่างสูญเปล่า เนื่องจากหลงลืมไปว่าในการพัฒนาชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ผู้ที่สามารถตอบได้ดีที่สุดว่าชุมชนมีปัญหาหรือมีความต้องการอะไรก็คือคนในชุมชนนั้นนั่นเอง โดยการกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ ได้เข้าใจถึงแนวคิดหลักการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนตนเอง (นิคม วรรณประเวศ. 2553 : 1)

การเริ่มใช้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติในปี พ.ศ. 2504 (ฉบับที่ 1) เป็นต้นมา แผนดังกล่าวเปลี่ยนแปลงจุดเน้นมาเป็นระยะๆ ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกล่าวคือ มุ่งให้เกิดการขยายตัวของรายได้ประชาชาติในส่วนรวม ดังผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1-4 (พ.ศ. 2504-2524) พบว่าโดยส่วนรวมแล้วรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 7.7 ต่อปี แต่รายได้ส่วนมากไปรวมกระจุกอยู่ในเขตเมือง ไม่กระจายไปสู่ประชาชนในเขตชนบทที่ตั้งหลักแหล่งทำมาหากินกันอยู่ทั่วประเทศ นักพัฒนาและนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านเริ่มพบความจริงว่า ผลจากการพัฒนาโดยภาครัฐบาลมาเป็นเวลาถึง 20 ปี และลงทุนทรัพย์ตลอดจน ใช้ทรัพยากรไปจำนวนหลายหมื่นล้านบาทนั้นเป็นการพัฒนาที่สร้างความร่ำรวยให้คนในเมืองใหญ่บางกลุ่มบางคณะเท่านั้น ส่วนประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพความเป็นอยู่ยากจนอยู่เหมือนเดิม จากบทเรียนอันยิ่งใหญ่ที่ได้จากการดำเนินการพัฒนาประเทศที่ผ่านมานั้นทำให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลง หลักการ และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชนบทเสีย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ใหม่ โดยพิจารณาว่า ปัญหาของชนบทเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรกที่จะต้องแก้ไข แนวทางการพัฒนาชนบทดังกล่าวได้มีระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ซึ่งดำเนินการต่อเนื่องมาจนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) และ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) อีกด้วย สำหรับสาระสำคัญของนโยบายการพัฒนาชนบทนั้นสรุปได้ว่า เน้นปัญหาของประชาชนในชนบท ลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน วางแผนพัฒนาจากท้องถิ่นจากความต้องการและปัญหาของท้องถิ่นอย่างแท้จริง (Bottom-up) และให้ราษฎรมองปัญหาเอง หาทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยฝ่ายรัฐบาลเป็นฝ่ายสนับสนุนชี้แนะมากกว่าจะลงมือทำให้ (สุวกิจ ศรีปัดถา และคณะ. 2530 : 24-25) ผลจากการพัฒนาประเทศตามตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 – 7 (พ.ศ. 2504-2539) นั้น ทำให้เกิดผลกระทบต่างๆ ตามมา เช่น ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และความยากจนรุนแรงขึ้น ภาวะการว่างงานเพิ่มขึ้น และมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนไทยมีแนวโน้มลดลง ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น การบริหารทางเศรษฐกิจและการเมือง และระบบราชการยังมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ และสังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม ขาดการกลั่นกรองและเลือกใช้ วัฒนธรรมสมัยใหม่จากต่างประเทศได้อย่างเหมาะสม จึงก่อให้เกิดปัญหาทางด้านศีลธรรมและสังคมมากขึ้น จนกระทั่งถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญที่สุด ช่วงหนึ่งของประเทศไทยที่ต้องเร่งรัดการปฏิรูประบบ เศรษฐกิจและสังคม มุ่งฟื้นฟูเศรษฐกิจให้หลุดพ้นจากภาวะวิกฤต พร้อมทั้งวางรากฐานการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายใน ประเทศให้มีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ความพยายามของแก้ไขปัญหาของประชาชนให้มีสมรรถภาพพอที่จะทำได้ ภายใต้ความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่เป็นแนวทางของการรู้จักตนเอง เลือกทำในสิ่งที่เรามีข้อเด่น เน้นในการพัฒนาคน เน้นการพึ่งตนเอง อยู่อย่างพอเพียง เน้นการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน ให้เป็นการพัฒนาจากล่างสู่บน เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งกระแสพระราชดำรัสของในหลวงก็ชัดเจนในเรื่องระบบเศรษฐกิจพอเพียงและพึ่งตนเอง (สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 2556 : เว็บไซต์) และได้มีการพัฒนาประเทศโดยเน้นแก้ปัญหาของประชาชนเป็นหลัก ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

แนวคิดการพึ่งตนเองเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากสังคมไทยมาอย่างยาวนาน จนมีคำกล่าวเป็นพุทธสุภาษิตว่า “อัตตาหิ อัตโนนาโถ” หรือ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ หากมีความขยันขันแข็งก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขจากอาชีพเกษตรกรรมและการค้าขาย โดยมีคำกล่าวอธิบาย

ถึงความอุดมสมบูรณ์ว่า "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" แต่เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบทุนนิยม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2504 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ก็ถูกแปรสภาพมาเป็นวัตถุดิบของโรงงานอุตสาหกรรม ทุนทางวัฒนธรรมที่ยึดโยงสังคมไทยให้เป็นหนึ่งเดียวด้วยความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เคารพในภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย กลายมาเป็นการเคารพในเงินตราและวัตถุ และเชื่อว่า เงินคือพระเจ้าที่บันดาลความสุขให้ จนกลายเป็นคำพูดที่ว่า "งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข" นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536 : 12) กล่าวไว้ว่า เป็นเพราะสังคมของคนไทยในอดีตมีชีวิตอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบพอยังชีพ หรือเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นชุมชนที่ค่อนข้างเป็นอิสระจากอำนาจควบคุมของรัฐ อย่างไรก็ตาม คนในสมัยก่อนที่สามารถพึ่งตนเองได้นั้น ไม่ได้หมายความว่าเอกบุคคลคนเดียวสามารถพึ่งตนเองได้ แต่หมายถึงคนที่อยู่ร่วมกับคนอื่นในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ในปัจจุบันเราเคยชินที่จะมองโลกจากแง่มุมของปัจเจกบุคคล แต่ในสังคมสมัยก่อนนี้ คนประกอบกิจกรรมต่างๆในเงื่อนไขของ "กลุ่ม" เสมอ คนส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนหมู่บ้าน ฉะนั้นชุมชนหมู่บ้านจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่คนประกอบกิจกรรมต่างๆ ฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงการพึ่งตนเองในสังคมสมัยก่อน ย่อมหมายถึงความสามารถของคนในการพึ่งตนเองในเงื่อนไขของชุมชนหมู่บ้านนั่นเอง การที่เขาสามารถพึ่งตนเองได้ ก็เพราะคนในชุมชนสมัยก่อนสามารถผลิตและผลิตซ้ำซึ่งสินค้าและความคิดได้เอง หมายความว่า เขาสามารถผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตได้เองเป็นส่วนใหญ่ ขณะเดียวกันก็สามารถสั่งสมและถ่ายทอดทักษะในการผลิตสิ่งเหล่านี้สืบต่อไป ในชุมชนหมู่บ้านของเขาหรือเครือข่ายได้ นอกจากนี้เขายังสามารถปลูกฝังสืบทอดสิ่งที่เป็นอุดมการณ์ของการผลิตในลักษณะพึ่งตนเองเช่นนี้ เป็นต้นว่าวัฒนธรรมประเพณีที่เอื้อต่อการร่วมมือกันในหมู่บ้านได้ด้วย จึงกล่าวได้ว่า คนในสมัยก่อน สามารถผลิตและผลิตซ้ำได้ซึ่งสินค้าและความคิดที่จำเป็นในการดำรงชีวิตแบบพึ่งตนเอง และด้วยเหตุนี้ดังนั้นจึงสามารถรักษาชุมชนหมู่บ้านและวัฒนธรรมพึ่งตนเองสืบเนื่องมาได้เป็นเวลาหลายศตวรรษ ความสามารถนี้ส่วนหนึ่งก็มาจากสภาพการณ์ที่แตกต่างไปจากปัจจุบันด้วย นั่นก็คือ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตแบบพึ่งตนเองและการที่อิทธิพลของตลาดไม่ได้แผ่ขยายเข้าไปสู่ชุมชนหมู่บ้านมากนัก (ธนาทิพ ฉัตรภูติ. 2545 : 72)

ในการพัฒนาของจังหวัดมหาสารคามได้นำเอาแนวความคิดในการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานบูรณาการมาใช้ในการพัฒนาจังหวัด โดยเน้นที่ปัญหาเป็นสำคัญได้เริ่มนำมาใช้อย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 โดยมี นายไสว พราหมณี ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม และนายสนิทวงศ์ อุเทศนันทน์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้นำ การพัฒนาแบบนี้มุ่งให้ประชาชนเป็นผู้เสนอปัญหา และหาทางแก้ปัญหาโดยประชาชนเอง ข้าราชการมีหน้าที่ในการให้ความรู้ชักชวน

ชี้นำเท่านั้น มิใช่เป็นผู้ให้แต่เพียงอย่างเดียว แต่ให้ประชาชนสามารถพัฒนาด้วยตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งปัญหาหลักของประชาชนในจังหวัดมหาสารคามในขณะนั้น ได้แก่ ความยากจน ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความไม่รู้ การไม่ได้รับความยุติธรรมถูกเอารัดเอาเปรียบทางสังคม และการได้รับบริการจากรัฐยังไม่ทั่วถึง ซึ่งปัญหาทั้ง 5 ประการดังกล่าวนี้เกิดขึ้นและคงอยู่อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด แม้ว่าในบางช่วงหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนต่างๆ ได้พยายามแก้ปัญหาเหล่านั้นอยู่เป็นระยะๆ ก็ตาม แต่ปัญหาทั้งหมดนั้นก็ยังไม่ได้สูญสิ้นไป ซึ่งบางช่วงก็มีการชะลอความเร็วของการขยายตัวของปัญหา บางช่วงก็เป็นการเจือจางปัญหาให้บรรเทาลงได้บ้างเท่านั้น ปัญหาดังกล่าวก็ยังคงมีอยู่จนปัจจุบันนี้ (สุวกิจ ศรีปัดถา และคณะ. 2530 : 19) ดังเห็นได้จากข้อมูลในแผนพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม พ.ศ. 2557-2560 (สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. 2556 : 57-60) จังหวัดมหาสารคามก็ยังมีปัญหาของประชากรมีรายได้ต่ำและยากจน โดยมีค่าเฉลี่ยต่อหัว (GPP Per capital) อยู่ที่ 35,752 บาท เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดอยู่ในภาคการเกษตร ที่ต้องเผชิญกับปัญหากับความไม่แน่นอนของผลผลิตทางการเกษตรและความผันผวนของราคาผลผลิตทางการเกษตรประกอบกับปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ทำให้นโยบายของรัฐไม่มีความต่อเนื่อง นอกจากนี้นโยบายการศึกษาของรัฐยังไม่สอดคล้องกับต่อสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาอาชีพด้านการเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรขาดทางเลือกใหม่ในการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมถึงภัยคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลก และที่ผ่านมาภาคการเกษตรประสบกับปัญหาของการขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก เนื่องจากร้อยละ 80 ของพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พืชที่มีคุณภาพ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสม ส่งผลให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และกิจกรรมต่อเนื่องจากการผลิตทางเกษตรยังไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม จังหวัดมหาสารคามยังมีจุดแข็งจากการที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติและพื้นที่การทำเกษตรกรรมมากพอที่จะพัฒนาได้ รวมถึงเกษตรกรมีองค์ความรู้และความชำนาญด้านการเกษตร และหากพิจารณาถึงศักยภาพของจังหวัดมหาสารคามในการเป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ เป็นโอกาสให้ภาคการเกษตรปรับเปลี่ยนระบบการผลิตที่พึ่งพาการใช้ปุ๋ยเคมีมาเป็นการพึ่งพาตนเองโดยใช้วิถีเกษตรธรรมชาติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรทางการเกษตรแล้ว ยังเป็นการผลิตอาหารที่ให้ความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อลดปัญหาสภาวะการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของโลกอีกด้วย นอกจากนี้การส่งเสริมให้มีการแปรรูปสินค้าเกษตรก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและเป็นทางเลือกในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ของเกษตรกร

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม MAHASARAKHAM UNIVERSITY

และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรและประชาชนมีความพร้อม สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองและพัฒนาเป็นอาชีพที่ยั่งยืนต่อไป จังหวัดมหาสารคามจึงใช้ประเด็นยุทธศาสตร์ยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และรับผิดชอบต่อสังคม และมีกลยุทธ์เพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมให้แก่ประชาชน รวมทั้งแสวงหาช่องทางในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับประชาชน โดยมีตัวชี้วัดดังนี้ 1) ร้อยละของรายได้เฉลี่ยของประชาชนมีอัตราที่เพิ่มขึ้น มีค่าเป้าหมายในปี พ.ศ. 2556 ร้อยละ 7 2) ร้อยละของจำนวนครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. มีอัตราลดลง มีค่าเป้าหมายในปี พ.ศ. 2556 ร้อยละ 70 3) ร้อยละของผู้ผลิตในชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตและสินค้าเพิ่มขึ้น มีค่าเป้าหมายในปี พ.ศ. 2556 ร้อยละ 16.5 4) ร้อยละของประชาชนมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตได้ มีค่าเป้าหมายในปี พ.ศ. 2556 ร้อยละ 70 และ 5) จำนวนของชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น มีค่าเป้าหมายในปี พ.ศ. 2556 ร้อยละ 40

การดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้และการมีส่วนร่วม ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน คือ ลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ปลอดอบายมุข) เพิ่มรายได้ (มีอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเหมาะสม) ประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ) การเรียนรู้ (สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้วัตถุดิบในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) เอื้ออารีต่อกัน (ช่วยเหลือ คนจน รู้รักสามัคคี) ต่อมา กรมการพัฒนาชุมชนได้ขยายผลการทำงานสู่ความยั่งยืนโดยทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบ มีศักยภาพ 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด คือ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ ด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และแบ่งศักยภาพการพัฒนาหมู่บ้าน เป็น 3 ระดับ คือ ระดับ “พออยู่ พอกิน” ระดับ “อยู่ดี กินดี” และระดับ “มั่งมี ศรีสุข” ซึ่งทั้ง 3 ระดับสามารถพัฒนาไปได้เฉพาะระดับของตนเองไม่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นระดับหรือขั้นตอนต่อกันไป (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. 2555 : เว็บไซต์) ในการดำเนินการดังกล่าว มีหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ได้รับการส่งเสริมการขับเคลื่อนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน ในระยะแรกต่อมาเมื่อมีการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบโดยการประเมินผลการพัฒนาด้วยเกณฑ์ชี้วัด 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัดและจัดระดับการพัฒนาเป็น 3 ระดับ ซึ่งมีหมู่บ้านที่ผ่านการประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านตามเกณฑ์ชี้วัด และจังหวัดมหาสารคามประกาศให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น

191 หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งตามระดับการพัฒนาได้ดังนี้ ระดับพออยู่พอกิน จำนวน 153 หมู่บ้าน ระดับการพัฒนาอยู่ดีกินดี จำนวน 28 หมู่บ้าน และระดับการพัฒนามั่งมีศรีสุข จำนวน 10 หมู่บ้าน (ข้อมูลผลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จากเว็บไซต์กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย) ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาทั้งภาครัฐ และหน่วยงานต่าง ๆ หรือแม้แต่ภาคเอกชน ได้ให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุนแก่ประชาชนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากข้อมูลและปรากฏการณ์ดังกล่าว จะเห็นว่า มีเพียงหมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 191 หมู่บ้าน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 9.82 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมดในจังหวัดมหาสารคาม (1,944 หมู่บ้าน) เท่านั้น ที่ได้รับการกระตุ้นส่งเสริมจากภาครัฐหลายหน่วยงาน ได้รับการอบรม การไปดูงาน การให้งบประมาณสนับสนุน ฯลฯ ก็ยังมีประชาชนเพียงบางส่วนที่สามารถพึ่งตนเองใน 5 ด้าน คือ การพึ่งตนเองได้ทางด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ และด้านสังคมได้อย่างแท้จริง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกหมู่บ้านดอนแดง หมู่ที่ 2 ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเอง เนื่องจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน พบว่าสภาพปัญหาของชาวบ้านดอนแดง ทั้งๆ ที่ในหมู่บ้านมีปราชญ์ชาวบ้านอย่างเช่น นายคำพันธ์ เหล่าวงษี เป็นผู้ความเชี่ยวชาญในการจัดศูนย์เรียนรู้เกษตรยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม และชาวบ้านก็เคยได้รับการอบรมจากโครงการของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนหลายโครงการ แต่ยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ มีการจัดโครงการเป็นพักๆ ตามงบประมาณที่ได้รับเท่านั้น เมื่อเสร็จสิ้นโครงการประชาชนในหมู่บ้านก็ยังคงประสบปัญหาในการพึ่งตนเอง เนื่องจากมีปัญหาเรื่องน้ำ แหล่งน้ำสาธารณะมีน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการตลอดทั้งปี เนื่องจากมีพื้นที่เพียง 1 ไร่ ใช้ได้ประมาณ 1-2 เดือนก็หมด ปัญหาน้ำประปาและน้ำบาดาลเป็นน้ำเค็ม ไม่สามารถนำมารดพืชผักที่ปลูกได้ ปัญหาไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และส่วนใหญ่ชาวบ้านมีอาชีพรับจ้าง ทั้งสามีและภรรยาไม่มีเวลาทำการเกษตรเพื่อยังชีพ เนื่องจากความเมื่อยล้าจากการทำงานรับจ้าง โดยได้รับค่าจ้างวันละ 300 บาท เฉลี่ยครอบครัวละ 600 บาทต่อวัน แต่ยังมีภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงมาก ทั้งค่าอาหาร ค่าส่งเสียลูกไปโรงเรียน ค่าน้ำมัน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าสุรา ภาษีสังคมฯลฯ รายได้ที่ได้มาก็ไม่เพียงพอ ต้องทำการกู้ยืมเงิน ทำให้มีภาระหนี้สินมากยิ่งขึ้น และไม่มีเงินออม (คำพันธ์ เหล่าวงษี. 2556 : สัมภาษณ์)

ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยว่า มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อจะนำข้อค้นพบดังกล่าวมาสร้างรูปแบบในการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนได้ และนำไปทดลองใช้เพื่อทดสอบว่ารูปแบบดังกล่าวว่ามีประสิทธิผลหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เพื่อเป็น

แนวทางพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนได้อย่างแท้จริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

2. รูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

3. เพื่อทดลองใช้ และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (กล่าวไว้ในบทที่ 2) ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นสมมติฐานเพื่อใช้ทดสอบความถูกต้องของทฤษฎีได้ว่า

1. อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ความสมดุลของรายรับกับรายจ่าย ภาระหนี้สิน ความมั่นใจในตนเอง การได้รับการฝึกอบรม ภาวะผู้นำ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีผลต่อการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

2. การพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Maha Sarakham University

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. พื้นที่เป้าหมาย เป็นการศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม คือ ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 191 หมู่บ้าน

2. ขั้นตอนการวิจัย การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลโครงสร้างเชิงเส้น เพื่ออธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุที่บ่งบอกอิทธิพลของเส้นทาง (Path Analysis) ด้วยโปรแกรม LISREL

การวิจัยระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการทำอาชีพเกษตรกรรมที่ได้รับการยอมรับและประสบความสำเร็จในการพึ่งตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับนักวิชาการเกษตรและพัฒนาชุมชน ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

การวิจัยระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านดอนแดง ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 1

3.1.1 ประชากร ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านที่ผ่านการประเมินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดมหาสารคาม ระดับการพัฒนา มั่งมี ศรีสุข จำนวน 10 หมู่บ้าน ระดับการพัฒนาอยู่ดีกินดี จำนวน 28 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 38 หมู่บ้าน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้จากการกำหนดขนาดและสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณ จำนวน 380 คน

3.1.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 จำนวน 9 ตัวแปร ได้แก่ 1) อายุ 2) ระดับการศึกษา 3) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4) ความสมดุลของรายรับกับรายจ่าย 5) ภาระหนี้สิน 6) ความมั่นใจในตนเอง 7) การได้รับการฝึกอบรม 8) ภาวะผู้นำ และ 9) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ตัวแปรตาม ได้แก่ การพึ่งตนเองของประชาชน

3.2 กลุ่มเป้าหมาย ในระยะที่ 2 ได้แก่ 1) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน 2) เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการทำอาชีพเกษตรกรรมที่ได้รับการยอมรับและประสบความสำเร็จ ในการพึ่งตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 คน และ 3) นักวิชาการเกษตรและพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

3.3 กลุ่มทดลองและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ในระยะที่ 3

3.3.1 กลุ่มทดลอง คือ หัวหน้าครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วมการทำวิจัยในบ้านดอนแดง ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 40 ครัวเรือน

3.3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 2

ตัวแปรตาม ได้แก่ การพึ่งตนเองของประชาชน (ก่อนและหลังการทดลอง) ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของประชาชน (ก่อนและหลังการทดลอง) และความพึงพอใจต่อรูปแบบ (หลังการทดลอง)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเอง หมายถึง โครงการ กิจกรรมการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย รูปแบบการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัว จำนวน 2 กิจกรรม รูปแบบการพัฒนาการได้รับการฝึกอบรม จำนวน 6 กิจกรรม รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ จำนวน 1 กิจกรรม และรูปแบบการพัฒนาความมั่นใจในตนเอง จำนวน 1 กิจกรรม

2. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ หมายถึง หมู่บ้านที่ผ่านการประเมินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดมหาสารคาม และผ่านเกณฑ์ 6 ด้าน 12 กิจกรรม และเป็นแหล่งเรียนรู้ ในระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2556 จำนวน 191 หมู่บ้าน

3. ตัวแปรในการวิจัย

3.1 การพึ่งตนเองของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนมีความสามารถในการดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนเองให้บรรลุเป้าหมาย โดยอาศัยความพยายามและความสามารถของตนเอง เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคงสมบูรณ์ ซึ่งต้องสามารถพึ่งตนเองในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ และด้านสังคม

3.1.1 การพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยี หมายถึง การที่ประชาชนมีเทคโนโลยีที่ใช้ในการดำรงชีพที่เพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีความสามารถในการตัดสินใจเลือกใช้จัดหา เทคโนโลยี มีความสามารถในการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความสามารถในการผลิตเทคโนโลยีพื้นบ้านขึ้นใช้เอง มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้านเทคโนโลยี และมีความสามารถในการซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาเทคโนโลยีอยู่ในสภาพที่ใช้ประโยชน์ได้ตามปกติ วัดจากมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

3.1.2 การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ประชาชนมีความสามารถในการประกอบการผลิตทางเศรษฐกิจได้อย่างเข้มแข็ง โดยมีปัจจัยการผลิตที่เพียงพอ มีความมั่นคงในอาชีพ มีอัตราการพึ่งพิงในครอบครัวต่ำ มีอำนาจในการต่อรองและแข่งขันทางเศรษฐกิจ มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านอาหารของครอบครัวที่เหมาะสม มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย หรือมีรายได้พอเพียงสามารถซื้อหาปัจจัยยังชีพได้ มีการเก็บออม และมีความสามารถในการเพิ่มมูลค่าผลผลิต วัดจากมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 7 ข้อ

3.1.3 การพึ่งตนเองทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การที่ประชาชนมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และเพียงพอ มีความสามารถในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างคุ้มค่า รวมทั้งมีความสามารถในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่และใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว วัดจากมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 8 ข้อ

3.1.4 การพึ่งตนเองทางด้านจิตใจ หมายถึง การที่ประชาชนมีความเข้มแข็งทางด้านจิตใจในการต่อสู้และแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ มีความสามารถในการคิดวินิจฉัยผลการกระทำของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง มีความรับผิดชอบ การรู้จักประมาณตน มีแรงจูงใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ใฝ่สัมฤทธิ์ มีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง มีจิตสำนึกสาธารณะ และมีความคิดริเริ่มที่จะรวมกลุ่มกับผู้อื่นเพื่อการทำงานร่วมกัน วัดจากมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 8 ข้อ

3.1.5 การพึ่งตนเองทางด้านสังคมวัฒนธรรม หมายถึง การที่ประชาชนมีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีความสามารถในการปรับตัว การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองอยู่เสมอ มีความร่วมมือกันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน มีการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายองค์กรทางสังคม วัดจากมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 7 ข้อ

3.2 อายุ หมายถึง อายุปัจจุบันของหัวหน้าครัวเรือนที่ทำการตอบแบบสัมภาษณ์การวิจัย

3.3 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือนที่ทำการตอบแบบสอบถามการวิจัย

3.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งที่ไม่มีส่วนร่วมในการผลิตหรือสร้างรายได้และจำนวนสมาชิกที่เป็นผู้ผลิตหรือเป็นผู้สร้างรายได้

3.5 ความสมดุลของรายรับกับรายจ่าย หมายถึง สภาพที่ครอบครัวมีรายได้และรายจ่ายในเฉลี่ยในแต่ละเดือนเท่าๆ กัน ซึ่งวัดได้จากผลจากการคำนวณหักลบระหว่างรายรับกับรายจ่ายของครัวเรือน

3.6 ภาระหนี้สิน หมายถึง จำนวนเงินหนี้สินที่มาจากการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ เช่น ธกส. สหกรณ์ กองทุนเงินล้าน กลุ่มออมทรัพย์ กู้นอกระบบ เป็นต้น

3.7 ความมั่นใจในตนเอง หมายถึง คะแนนที่ได้จากการประเมินของหัวหน้าครัวเรือนที่เชื่อว่าตนเองจะสามารถทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จได้ วัดจากมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 9 ข้อ

3.8 การได้รับการฝึกอบรม หมายถึง การที่หัวหน้าครัวเรือนมีการพัฒนาตนเองโดยการเข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ การซ่อมแซมบำรุง รักษาอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และการผลิต (การสร้าง) อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพและดำรงชีพอย่างสม่ำเสมอ และได้นำความรู้ได้รับมาใช้ในการประกอบอาชีพรวมทั้งถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกในครอบครัว วัดจากจำนวนครั้งที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน จำนวน 10 ข้อ

3.9 ภาวะผู้นำ หมายถึง บุคลิกลักษณะหรือคุณสมบัติของหัวหน้าครัวเรือนที่แสดงออกมาบนพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่นในลักษณะของการชี้นำและ

สามารถทำให้บุคคลอื่นคล้อยตามได้ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของครอบครัวมีระเบียบแบบแผน และสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยอาจจะใช้วิธีการจูงใจผ่านกระบวนการสื่อสาร การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความสามารถในการประสานงาน บริหารจัดการ มีความเท่าทันต่อสถานการณ์แวดล้อม มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และได้รับการยอมรับจากสมาชิกในครอบครัว วัดจากมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

3.10 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของสมาชิกในครอบครัวในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ และช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัวให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ วัดจากมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 8 ข้อ

3.11 ความพึงพอใจต่อรูปแบบ หมายถึง ผลการประเมินความรู้สึกของประชาชนหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง วัดจากมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

ประโยชน์ที่ได้รับจากผลการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
2. ได้รูปแบบการพัฒนาการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประชาชนในหมู่บ้านอื่นๆ ได้
3. ได้แนวทางและข้อมูลประกอบการพิจารณาเชิงนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติสำหรับการพัฒนาประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง
4. เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพึ่งตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY